

Nr 196.

Ankom till riksdagens kansli den 11 juni 1943 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner dels med förslag till kungörelser om ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8) m. m., dels ock angående lönetursregler vid tillsättandet av vissa befattningar vid statens järnvägar jämte i dessa ämnen väckta motioner.

(3:e och 4:e avd.)

I propositionen nr 168 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 5 mars 1943, föreslagit riksdagen att godkänna vid propositionen fogade förslag till ändring av civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8), militära avlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 275) och manskapsavlöningsreglementet den 21 juni 1940 (nr 652).

I samma proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i förenämnda statsrådsprotokoll förordats a) meddela bestämmelser angående avlöning till ferieberättigade befattningshavare under värnplikstjänstgöring, som infaller under ferietid, b) meddela föreskrifter om löneklassplacering i vissa fall för personal, som under år 1940 eller senare i samband med statens övertagande av enskild järnväg övergått i statens järnvägars tjänst, samt c) för budgetåret 1943/44 meddela särskilda avlöningsföreskrifter vid eventuell övergång till krisadministration.

Vidare har Kungl. Maj:t i propositionen nr 11, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 15 januari 1943, föreslagit riksdagen medgiva, att vanliga lönetursregler må i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats tillämpas beträffande vissa nyinrättade befattningar vid statens järnvägar.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 285, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 14 maj 1943, framlagt ytterligare förslag till ändring av förenämnda avlöningsreglementen.

I sistnämnda proposition har Kungl. Maj:t därjämte föreslagit riksdagen att i huvudsaklig enlighet med vad i sistnämnda statsrådsprotokoll förordats *dels* besluta, att barntillägg skola övergångsvis utgå till häradshövdingar; *dels ock* bemyndiga Kungl. Maj:t att a) i fråga om befattningshavare i domsagorna meddela erforderliga bestämmelser angående övergången till civila avlöningsreglementet, b) besluta om undantag beträffande landsfogdar, landsfiskaler och deras assistenter ävensom vissa biträden i landsfiskalsdi-

strikten från de i civila avlöningsreglementet meddelade bestämmelserna angående tjänstedräkt, c) besluta om flyttnings- eller reseersättning till beställningshavare vid försvarsväsendet, vilken efter egen ansökning förflyttas i samband med nyuppsättning eller omorganisation av förband eller formation, samt d) medgiva förening av civil befattning med reservstatsbeställning och besluta om reglering av avlöningen för civil befattning, som innehaves samtidigt med reservstatsbeställning.

I samband med Kungl. Maj:ts ovannämnda förslag har utskottet till behandling förehaft åtta motioner, för vilka redogörelse kommer att lämnas i det följande.

Propositionen nr 168.

1:o) Viss ändring i bestämmelserna om avlöning under tjänstledighet för offentligt uppdrag. Under punkten 1 i propositionen nr 168 (sid. 7 och 8) föreslagna ändringar i 13 § 1 mom. a) civila avlöningsreglementet, 18 § 1 mom. a) militära avlöningsreglementet och 11 § a) manskapsavlöningsreglementet äro betingade av 1941 års riksdags beslut (skrivelse nr 356) om sådan ändring i instruktionen för riksdagens revisorer, att under revisionen utgår visst månadsarvode i stället för såsom förut visst dagtraktamente. Så länge nämnda ersättning utgick i form av dagtraktamente ägde befattningshavare, å vilken någon av förenämnda reglementen var tillämpligt, rätt att under ledighet för fullgörande av uppdrag såsom riksdagens revisor å sin lön vidkännas allenast A-avdrag. För att denna förmån skall få åtnjutas även sedan dagtraktamentet utbyts mot månadsarvode har Kungl. Maj:t föreslagit ifrågakvarande ändringar av berörda författningsrum.

2:o) Vikariatslön i vissa fall vid vikariat å extra ordinarie befattning inom högre lönegrad. Under punkten 2 (sid. 8—12) föreslås, att vikariatslön skall kunna beviljas vid förordnande att uppehålla extra ordinarie tjänst inom högre lönegrad. Vikariatslönen skulle utgå i huvudsak under de förutsättningar och efter de grunder, som gälla om vikariatslön vid förordnande att uppehålla ordinarie befattning. Införas bestämmelser i detta ämne i civila icke-ordinariereglementet ha av Kungl. Maj:t föreslagna ändringar i 8 § 1 mom. andra stycket och 21 § 5 mom. civila avlöningsreglementet ansetts påkallade.

3:o) Ändringar i civila avlöningsreglementet med anledning av inrättandet av försvarets läroverk samt nedläggandet av högre lärarinneseminariet. De under denna punkt (sid. 13 och 14) föreslagna ändringarna i 51 § och 55 § 9 mom. 5 och 17 punkterna civila avlöningsreglementet äro helt betingade av dels Kungl. Maj:ts i annat sammanhang framlagda förslag om inrättande av ett försvarets läroverk, dels ock 1942 års riksdags beslut om nedläggande av högre lärarinneseminariet och förslag beträffande vissa å seminariets stat nu uppförda befattningar, vilka i anledning av nämnda beslut i annat sammanhang förelagts innevarande riksdag.

4:o) **Semestertiden för överläkare vid serafimerlasarettets röntgenavdelning.** Kungl. Maj:ts förslag (sid. 14 och 15) om ändring i 55 § 5 mom. civila avlöningsreglementet avser att i semesterhänseende likställa överläkaren vid serafimerlasarettets röntgenavdelning med överläkarna vid radiumhemmets allmänna och gynekologiska avdelningar samt karolinska sjukhusets röntgendiagnostikavdelning.

5:o) **Vissa spörsmål sammanhängande med löneregleringen inom det statsunderstödda kommunala skolväsendet.** I anledning av propositionen nr 166 med förslag till avlöningsreglemente för de högre kommunala skolorna föreslås under denna punkt (sid. 16 och 17) tillägg till 55 § 9 mom. och 57 § 3 mom. civila avlöningsreglementet för reglering av vissa spörsmål avseende lärares övergång från kommunal skola till statlig läroanstalt m. m.

6:o) **Överdirektörs vid statens järnvägar återgång till förut innehavd befattning.** Under denna punkt (sid. 17) föreslås utvidgning av den Kungl. Maj:t i 58 § 3 mom. 4 punkten civila avlöningsreglementet lämnade befogenheten. Denna befogenhet innebär rätt att medgiva att tjänsteman, vilken förordnats såsom distriktschef, förrådsdirektör, verkstadsdirektör eller verkstadsöveringenjör men vilkens förordnande upphört utan att efterföljas av förnyat förordnande, må återgå till ordinarie befattning inom den lönegrad han före förordnandet tillhörde. Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 43 föreslagit, att en befattning såsom överdirektör i lönegraden C 11 inrättas vid statens järnvägar från och med den 1 juli 1943, föreslås nu befogenheten utvidgad till att avse jämväl tjänsteman, som förordnats å nämnda befattning.

7:o) **Löneklassplacering i vissa fall vid övergång till annan löneplan.** Kungl. Maj:ts förslag under denna punkt (sid. 18—20) om ändring i 9 § militära avlöningsreglementet avser att undanröja vissa mindre tilltalande konsekvenser, som — i synnerhet vid övergång från löneplanen UO (för underofficerare) till löneplanen Oa (för officerare) — visat sig kunna uppstå vid tillämpning av lönetursreglerna i nämnda författningsrum.

8:o) **Flyttningsersättning vid vissa militära kommenderingar.** Den under denna punkt (sid. 20—22) föreslagna ändringen av 31 § militära avlöningsreglementet avser att göra rätten till ersättning för flyttningskostnad i vissa fall beroende på Kungl. Maj:ts prövning, nämligen vid flyttning dels på grund av kommendering såsom aspirant vid generalstabskåren, såsom elev vid någon av de militära högskolorna eller såsom intendents- eller förvaltaraspirant, dels ock för genomförande av passagesystem vid vissa truppförband enligt vad därom är särskilt stadgat.

9:o) **Frågan om skyldighet för med avskedspremie avgånget underbefäl att ingå i reserv.** Under denna punkt (sid. 22 och 23) framlagt förslag om

ändring i 22 § 2 mom. manskapsavlöningsreglementet är betingat av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 143 framlagda förslag, att skyldighet för med avskedspremie avgånget underbefäl att ingå i reserv skall bortfalla.

10:o) **Avlöning till lärare vid militär tjänstgöring under ferier.** Under denna punkt (sid. 23—27) föreslås, att den s. k. minimiregeln för ferieberättigade befattningshavare erhåller tillämplighet utan särskild tidsbegränsning.

Ordinarie och extra ordinarie tjänstemän vid den nyreglerade civila statsförvaltningen äga under tjänstledighet för värnpliktstjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering å sin civila befattning uppbära lön minskad med B-avdrag. Tid, varunder ferieberättigad tjänsteman under ferier är inkallad till sådan tjänstgöring skall härvid betraktas såsom tid, varunder tjänstledighet för värnpliktstjänstgöringen åtnjutes. Regeln om avlöningens minskning med B-avdrag blir alltså tillämplig även vid inkallelse under ferietid.

Såsom undantag från denna regel gäller, att ferieberättigad tjänsteman äger för de 30 första dagarna av sådan till ett och samma kalenderår hörande tid av inkallelse till värnpliktstjänstgöring, som ligger mellan två terminer, få sin avlöning beräknad efter förenämnda minimiregel.

Enligt minimiregeln äger tjänstemannen åtnjuta avlöning å sin civila befattning med allenast så stort avdrag som erfordras för att avlöningen jämte den månadslön, som utgår jämlikt de för försvarsväsendet gällande bestämmelserna, icke skall överstiga vad han skolat uppbära därest han icke varit inkallad. Minimiregeln förhindrar alltså, att den ferieberättigade tjänstemannen under värnpliktstjänstgöringen åtnjuter högre sammanlagda löneinkomster än dem han skolat åtnjuta därest han icke varit inkallad, men den skyddar honom även mot löneminskning. Detta skydd varar emellertid endast under 30 dagar av ferietiden. Kungl. Maj:ts förslag innebär, att skyddet utsträcker sig att avse hela ferietiden utan viss tidsbegränsning.

Framställningar i ämnet ha gjorts av *Sveriges folkskolläraryrkeförbund, läroverkslärarnas riksförbund* och *Sveriges allmänna folkskolläraryrkeförbund*.

Efter remiss ha utlåtanden över den av Sveriges folkskolläraryrkeförbund gjorda framställningen avgivits av *statskontoret* och *allmänna lönenämnden*. Vidare har *skolöverstyrelsen* avgivit utlåtande i anledning av framställningarna.

För egen del har *chefen för finansdepartementet* anført i huvudsak följande.

Om ferietiden, såsom i ärendet framhållits, i vad den överstiger vanlig semestertid får anses motiverad av undervisningstekniska hänsyn, och om det från denna utgångspunkt icke är orimligt att fordra, att lärare under ferietiden ställer sig till förfogande för andra uppgifter än undervisning, torde härav knappast följa annat, än att läraren under ferietiden bör kunna tagas i anspråk för annan tjänstgöring utan att därför kunna påräkna särskild ersättning. Huruvida han vid t. ex. värnpliktstjänstgöring under ferierna bör vidkännas löneminskning, synes vara en fråga, som får bedömas från andra utgångspunkter. Från personalens sida har särskilt framhållits den oförmånlige ställning manliga lärare i värnpliktsåldern komma att intaga i förhållande till andra lärare. De hörda myndigheterna ha ansett denna synpunkt icke

kunna fränkännas berättigande, och jag är för min del av samma uppfattning.

Av det anförda framgår, att jag icke motsätter mig, att minimiregeln för ifrågavarande ferieberättigade befattningshavare erhåller tillämplighet utan särskild tidsbegränsning.

11:o) Avlöning vid tjänstledighet i visst fall för skördearbete. I kungörelse den 11 september 1942, nr 754, förordnades, att tjänsteman, som avsåges i civila avlöningsreglementet eller civila icke-ordinariereglementet, ävensom befattningshavare vid statligt krisorgan finge för utförande av skördearbete, som anvisats genom den offentliga arbetsförmedlingen, under högst tio dagar av september månad 1942 beviljas tjänstledighet med oavkortad lön (arvode), under förutsättning att ledigheten icke föranledde förordnande av vikarie eller anställande av ersättare.

Då tjänstledighet för dylikt ändamål i princip är att betrakta såsom tjänstledighet för enskilda angelägenheter, innebär beslutet en avvikelse från de allmänna grunder för avlöning under tjänstledighet som, vad angår huvuddelen av den civila statsförvaltningen, äro stadgade i civila avlöningsreglementet.

Under förevarande punkt (sid. 27 och 28) delgives riksdagen en redogörelse för vad i ärendet förekommit.

12:o) Löneklassplacering av viss personal, som övergått i statens järnvägars tjänst vid statsförvärv av enskild järnväg. I framställningar den 19 december 1941 och den 2 september 1942 har *svenska järnvägsmannaförbundets styrelse* anhållit om ändring av grunderna för löneklassplacering av övertagen järnvägspersonal.

Över förstnämnda framställning ha utlåtanden avgivits av *järnvägsstyrelsen, allmänna lönenämnden och statskontoret*.

Chefen för finansdepartementet har anfört följande.

Den vid 1939 års lagtima riksdag fastslagna regeln om lönesättning för övertagen järnvägspersonal innebär, att personalen vid övergången till statens järnvägars tjänst icke skall lida minskning i innehavda löneförmåner. Denna princip har erhållit en restriktiv tillämpning beträffande befattningshavare, som vid den enskilda järnvägen haft högre avlöning än som motsvarar lägsta löneklassen i respektive lönegrad. Sådan befattningshavare har nämligen icke placerats i den löneklass, som närmast överstiger lönen vid den enskilda järnvägen, utan erhållit lön efter den närmast lägre löneklassen jämte ett personligt lönetillägg, vilket sedermera avvecklats i mån av uppflyttning till högre löneklass. I ärendet har framhållits, att denna anordning i många fall till sina praktiska verkningar inneburet en rubbning i det eljest inom statsförvaltningen tillämpade löneturssystemet. Järnvägsstyrelsen har uttalat sig för en mindre restriktiv tillämpning beträffande vissa äldre befattningshavare. Enligt järnvägsstyrelsens förslag skulle en sådan befattningshavare, som sedan minst tre år innehaft slutlön enligt den enskilda järnvägens avlöningsbestämmelser, vid uppförandet på statens järnvägars aktiva personalstat inplaceras i den löneklass inom tillämplig lönegrad, som låge närmast över nämnda slutlön. Samma löneklassplacering skulle

befattningshavare, som vid övergången i mindre än tre år innehaft dylik slutlön, erhålla efter det tre år förflutit från ernåendet av slutlönen.

Förslaget gäller befattningshavare, som efter ingången av år 1940 övergått eller framdeles komma att övergå i statens järnvägars tjänst.

Järnvägsstyrelsens förslag har tillstyrkts av allmänna lönenämnden och jämväl biträdds av förbundsstyrelsen men avstyrkts av statskontoret.

Enligt min uppfattning saknas icke fog för erinringar mot den nuvarande ordningen för löneklassplacering av övertagen järnvägspersonal. En jämkning i tillämpningen av de allmänna reglerna för lönesättningen i syfte att bringa denna i närmare anslutning till grunderna för det statliga löneklasssystemet synes förenlig med rättvisa och billighet. Det av järnvägsstyrelsen framlagda förslaget i detta ämne vill jag för min del biträda.

Den nya ordningen synes böra tillämpas från och med den 1 juli 1943.

För tidigare övertagen personal bör löneklassplaceringen från och med nämnda dag omregleras på grundval av en omräkning enligt de nya reglerna av löneturen för tiden från övertagandet.

Det av mig nu förordade förslaget synes böra underställas riksdagens prövning.

13:o) Förlängt bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela särskilda avlöningsföreskrifter vid eventuell övergång till krisadministration. I propositionen nr 294 till 1940 års lagtima riksdag hemställde Kungl. Maj:t bland annat om riksdagens bemyndigande att meddela de särskilda avlöningsföreskrifter, som sammanhänge med övergång till krisadministration. Bemyndigandet skulle avse, förutom rätt att överföra tjänstemän på en särskild temporär krisindragningsstat och besluta om dessa tjänstemäns avlöningsförmåner, jämväl befogenhet att, om och i den mån så befunnes lämpligt, föreskriva vissa begränsningar av löneförmåner till den personal, som bibehölles i tjänstgöring.

Riksdagen biföll propositionen men fann sig därvid böra i princip begränsa fullmakten till att gälla ett budgetår i sänder. Bemyndigandet, som där efter förlängts, senast av 1942 års riksdag att gälla under innevarande budgetår, föreslås under nu ifrågavarande punkt (sid. 35) skola förlängas jämväl för nästa budgetår.

Propositionen nr 285.

14:o) Ändringar i civila avlöningsreglementet med anledning av löneroglering för domsagopersonalen. Under punkten 1 i propositionen nr 285 (sid. 9—11) föreslagna ändringar i 49 § civila avlöningsreglementet äro betingade av den löneroglering vid domsagoförvaltningen, om vilken principbeslut fattades vid fjolårets riksdag och beträffande vilken närmare förslag framlagts i propositionen nr 198 till innevarande riksdag.

Det förutsattes i detta sammanhang, att frågan om rätt för befattningshavare, vilken i samband med lönerogleringen vid domsagorna erhåller ordinarie anställning, att i löneturshänseende tillgodoräkna sig tidigare tjänstgöring skall få avgöras av Kungl. Maj:t. På Kungl. Maj:t föreslås vidare få ankomma att utfärda de övergångsbestämmelser, som i övrigt bliva erforderliga i samband med lönerogleringen, jämte bestämmelser om barntillägg åt härads hövdingarna.

15:o) **Visst undantag beträffande personal vid polis- och åklagarväsendet i länen från de i civila avlöningsreglementet meddelade bestämmelserna angående tjänstedräkt.** Under punkten 2 (sid. 11—21) föreslås bemyndigande för Kungl. Maj:t att för personal vid polis- och åklagarväsendet i länen meddela bestämmelser, innebärande en viss modifikation av reglerna angående tjänstedräkt i civila avlöningsreglementet. Bestämmelserna skulle i huvudsak anslutas till vad som redan nu gäller beträffande uniformspliktig personal vid lots- och fyrstaten.

16:o) **Vissa spörsmål sammanhängande med ändringar i den statliga vägorganisationen.** Under punkten 3 (sid. 21 och 22) föreslagna ändringar i 53 § 1 mom. civila avlöningsreglementet äro betingade av vissa förslag, som framlagts i propositionen nr 224 angående den statliga vägorganisationen.

17:o) **Ändringar i vissa militära löneplaner m. m.** De ändringar i löneplanerna Ob och Cb militära avlöningsreglementet, som föreslås under punkten 4 (sid. 22—24), sammanhänga med förslag, som framlagts i propositionen nr 180 angående organisationen av försvarsväsendets centrala förvaltning. Nämda förslag förutsätta ändringar i ett flertal författningsrum i militära avlöningsreglementet.

I manskapsavlöningsreglementet föreslås upptagande under löneplanerna Ma och Mb av beställningarna såsom musikvicekorpral och -konstapel, musikkorpral och -konstapel samt musikfurir och överfurir.

18:o) **Vissa avlöningsfrågor sammanhängande med utbyggandet av försvarsväsendets musikorganisation.** Under punkten 5 (sid. 24—29) framhålles, att ersättning för flyttningskostnad enligt 31 § militära avlöningsreglementet icke kan beredas sådan beställningshavare vid redan befintlig musikkår, som utan förändring av innehavd lönegrad efter egen ansökan transporteras till befattning vid nyupprättad musikkår.

Den omständigheten att beställningshavare lämnas tillfälle att, muntligen eller skriftligen, anmäla sig till ledig beställning å annan ort föreslås icke utan vidare skola utesluta rätt till ersättning för uppkommande flyttnings- (rese-)kostnader i samband med transporten. Frågan härom gäller icke blott musikorganisationen utan anses även eljest inom försvarsväsendet kunna bliva aktuell i samband med nyuppsättning eller omorganisation av förband eller formationer. Något allmänt medgivande av rätt till flyttningsersättning i dylika fall förordas dock icke. Ersättningsrätten skulle i stället få bero på Kungl. Maj:ts prövning från fall till fall.

19:o) **Rätt till hyres- och ortstillägg för fast anställt manskap vid försvarsväsendet.** Under punkten 6 (sid. 29—31) föreslagen ändring i 18 § manskapsavlöningsreglementet innebär, att gift beställningshavare tillhörande löneplanen Ma (menig, vicekorpral, vicekonstapel, korpral, konstapel eller furir) må äga i stället för fri inkvartering åtnjuta hyres- och ortstillägg redan efter en

anställningstid av ett år. Enligt den nuvarande lydelsen fordras en anställningstid av fyra år.

20:o) **Förening av ordinarie civil befattning med beställning tillhörande krigsmaktens reservstater.** Under punkten 7 (sid. 31—35) föreslås nytt bemyndigande för Kungl. Maj:t att efter prövning av föreliggande omständigheter medgiva samtidigt innehav av beställning tillhörande krigsmaktens reservstater och ordinarie civil statstjänst. Samtidigt föreslås bemyndigandet utvidgat att avse förening av reservstatsbeställning med sådan civil befattning, som ej är statlig men för vilken gälla avlöningsbestämmelser, som tillkommit under riksdagens medverkan och innehålla förbud mot förening med ordinarie statstjänst utan särskilt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen.

Härutöver föreslås bemyndigande för Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordade grunder besluta om reglering av avlöning för civil befattning, som innehaves samtidigt med reservstatsbeställning.

Propositionen nr 11 samt motionerna I: 115 och II: 113.

21:o) **Vissa lönetursregler.** I statsverkspropositionen till 1942 års riksdag framlades under de olika huvudtitlarna förslag beträffande revision av den vid civila avlöningsreglementet fogade tjänsteförteckningen, såvitt avsåg allmänna civilförvaltningen. I anslutning därtill redogjorde chefen för finansdepartementet (för flera huvudtitlar gemensamma frågor, sid. 14) för vissa med tjänsteförteckningsrevisionen sammanhängande spörsmål, avseende tillsättningsförfarande och löneklassplacering. I fråga om tillsättningsproceduren föreslogs, att innehavare av ordinarie tjänst, som flyttades till högre lönegrad, skulle erhålla den nya tjänsten utan nytt kungörelseförfarande. Såsom huvudregel för löneklassplacering i den högre lönegraden förordades, att tjänstemannen skulle bibehålla sin förutvarande löneklass i den lägre tjänsten dock att, där denna löneklass understeg lägsta löneklassen i den högre lönegraden, tjänstemannen skulle placeras i sistnämnda löneklass. Vad sålunda föreslagits vann riksdagens bifall (statsutskottets utlåtande nr 12, riksdagens skrivelse nr 16). Kungl. Maj:t utfärdade därefter den 5 juni 1942 cirkulär (Sv. förf.-saml. nr 362) med bestämmelser i ämnet.

På grundval av utredning, som verkställdes av tjänsteförteckningssakkunniga för affärsverken, framlades vidare på föredragning av chefen för kommunikationsdepartementet för 1942 års riksdag i särskilda propositioner vissa förslag till revision av tjänsteförteckningen i vad avsåg post- och telegrafverken samt statens vattenfallsverk (propositionen nr 194) respektive statens järnvägar (propositionen nr 195).

I sistnämnda proposition behandlades därjämte de förslag, som av 1938 års personalkommission vid statens järnvägar framlagts såsom resultat av kommissionens undersökningar rörande förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning för personal vid statens järnvägar. Chefen för kommunika-

tionsdepartementet erinrade därvid om de för allmänna civilförvaltningen beslutade, nyss omförmälda bestämmelserna samt framhöll i anslutning därtill, att riksdagens bemyndigande att för statens järnvägars del utfärda motsvarande föreskrifter borde inhämtas i fråga om såväl tjänsteförtecknings-sakkunnigas som personalkommissionens förslag. Det i propositionen begärda bemyndigandet lämnades (statsutskottets utlåtande nr 151, riksdagens skrivelse nr 323). Riksdagen uttalade emellertid, att kungörelseförfarande för affärsverkens del icke borde underlåtas i andra fall, än då Kungl. Maj:t på framställning av verksstyrelsen funne så utan olägenhet kunna ske.

Med anledning av riksdagens beslut meddelade Kungl. Maj:t genom brev till järnvägsstyrelsen den 19 juni 1942 föreskrifter beträffande lönegrads-placeringen överensstämmande med dem, som för allmänna civilförvaltningens del utfärdats i förenämnda cirkulär.

Efter att ha redogjort för vad sålunda förekommit anför *chefen för kommunikationsdepartementet* följande.

I anslutning till riksdagens omförmälda uttalande ha de vid statens järnvägar på grundval av tjänsteförteckningsrevisionen och personalkommissionens undersökningar tillkomna tjänsterna kungjorts till ansökan lediga. De av riksdagen godkända lönetursreglerna ha tillämpats å de befattningshavare, som blivit innehavare av tjänsterna. Därvid har emellertid visat sig, att resultaten i vissa fall blivit sådana, att en modifikation av dessa regler kan ifrågasättas.

De i anledning av tjänsteförtecknings-sakkunnigas för affärsverken förslag nyinrättade tjänsterna återfinnas endast i lönegrader, inom vilka dylika tjänster tidigare icke funnits. Att för de befattningshavare, som vid statens järnvägar blivit eller komma att utses till första innehavare av sådana tjänster, tillämpa andra och gynnsammare lönetursgrunder än som följa av den huvudregel, vilken föreskrivits för motsvarande fall inom allmänna civilförvaltningen och övriga affärsverk, synes icke böra ifrågakomma.

De på personalkommissionens initiativ inrättade befattningarna vid statens järnvägar utgöras däremot icke blott av befattningar i tillskapade nya tjänstegrader utan därjämte av åtskilliga nytillkomna tjänster i förut befintliga grader. Sistnämnda tjänster äro helt fristående från den eljest för statsförvaltningen i dess helhet enhetligt genomförda tjänsteförteckningsrevisionen. Under den tid av omkring fyra år, då personalkommissionens undersökningar pågått, ha såväl järnvägsstyrelsen vid avgivandet av förslag till personalstater som statsmakterna vid prövningen av framkomna förslag iakttagit en av nämnda undersökningar betingad återhållsamhet beträffande inrättandet av nya tjänster. Följden härav har blivit, att — medan vanliga lönetursregler tillämpats å dem, som vid övriga affärsverk under den tid, kommissionens arbete pågått, blivit innehavare av nya tjänster, vilka successivt inrättats till följd av förändrade arbetsuppgifter — de i anledning av den generella tjänsteförteckningsrevisionen beslutade oförmånligare lönetursreglerna kommit att tillämpas å motsvarande i ett sammanhang nyinrättade befattningar vid statens järnvägar. Att i förhållande till övriga affärsverk vissa ojämnheter i löneklassplaceringen härigenom skulle uppkomma, förutsågs vid frågans behandling i fjol men ansågs icke utgöra tillräcklig grund för avvikelse från eljest tillämpade regler. Vid beslutets genomförande ha emellertid jämsides därmed mellan olika tjänstemän vid statens järnvägar framträtt ojämnheter i löneklassplaceringen, vilka icke tidigare kunnat

förutses. Inom ett verk av statens järnvägars storleksordning försiggår alltid på grund av normala avgångsanledningar (pension och dödsfall) en kontinuerlig befordran till förekommande standardgrader. I dylika befordringsfall tillämpas givetvis de vanliga lönetursgrunderna. Det har nu i stor utsträckning visat sig bero på tillfälligheter, om en befattningshavare kommit att vinna befordran till en enligt personalkommissionens förslag nyinrättad tjänst eller till en i vanlig ordning ledigbliven befattning. Följden härav har blivit vissa olikheter i löneklassplaceringarna, vilka framstå såsom irrationella och som hos personalen väckt så mycket större irritation, som det vid ansökningstillfället sommaren 1942 för flertalet av ifrågakvarande tjänster icke torde ha varit allmänt känt, att någon skillnad i löneturshänseende var avsedd att göras mellan de båda olika grupperna av befordringsfall.

Vid här angivna förhållanden synas billighetsskäl motivera en omprövning, huruvida icke vanliga lönetursregler böra tillämpas å de befattningshavare vid statens järnvägar, som blivit utnämnda eller komma att utnämnas till första innehavare av de i anledning av personalkommissionens förslag inrättade nya tjänsterna inom förut befintliga tjänstegrader.

Några betänkliga konsekvenser av åtgärder i den begränsade omfattning, som här angivits, synas mig icke kunna befaras. Vad övriga kommunikationsverk beträffar, har redan förut påpekats, att tjänsteförteckningsrevisionen ej inrymmer några fall av den art, varom här är fråga, nämligen tillskapande av nya tjänster i förut befintliga tjänstegrader. Vidkommande allmänna civilförvaltningen må endast erinras, att löneturen för tillsyningsmän, som i anledning av tjänsteförteckningsrevisionen uppflyttats till tulluppsyningsmän, i enlighet med vad statsmakterna förutsatt (propositionen nr 165, riksdagens skrivelse nr 213 år 1942) ordnats enligt de vanliga reglerna för befordran.

Järnvägsstyrelsen har under hand förklarat sig tillstyrka, att de av statsmakterna beslutade lönetursreglerna modifieras i enlighet med vad här angivits.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit anser jag mig böra förorda, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens medgivande att — utan hinder av riksdagens tidigare beslut i ämnet — beträffande de befattningar, som vid statens järnvägar efter förslag av personalkommissionen inrättats eller komma att inrättas i före den 1 juli 1942 befintliga tjänstegrader, förordna om tillämpning av vanliga lönetursregler. Dessa regler böra därvid för befattningshavare, som tillträtt dylika befattningar, tillämpas retroaktivt från och med dagen för tillträdet.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *A. Löfgren* och *A. Leander* (I: 115) samt den andra inom andra kammaren av herrar *L. Lindahl* och *C. P. Olsson* i Mellerud (II: 113), har anförts följande.

Civila avlöningsreglementet innehåller föreskrift om att, då ordinarie tjänsteman befordras till tjänst inom högre lönegrad, han skall placeras lägst i löneklassen närmast över den, som han i den lägre tjänsten senast tillhörde. Motsvarande gäller i fråga om den, vilken vinner befordran till ordinarie tjänst från extra ordinarie befattning. I båda fallen gäller dessutom att vederbörande tjänsteman för eventuellt framtida uppflyttning till högre löneklass får på visst sätt tillgodoräkna tid varunder han i den lägre tjänsten tillhört eller beräknas hava tillhört löneklassen närmast under den, till vilken han sålunda skall hänföras.

Vid 1942 års riksdag utverkade Kungl. Maj:t åt sig medgivande att i anledning av då föreliggande tjänsteförteckningsrevision utfärda föreskrifter

som avveko från avlöningsreglementets ovan angivna bestämmelser. Dylika föreskrifter utfärdades sedermera genom Kungl. Maj:ts cirkulär den 5 juni 1942 (SFS 362).

De mot avlöningsreglementets huvudbestämmelser avvikande regler angående löneklassplacering vid tillträde av viss tjänst, som sålunda infördes, ha orsakat avsevärd oreda och även orättvisor i löneklassplaceringen. Tjänstemän som fått dessa undantagsbestämmelser på sig tillämpade ha sålunda tilldelats lägre löneställning än med dem i stort sett jämnåriga kamrater, vilka tillträtt tjänst i samma lönegrad antingen omedelbart före eller ock senare än den tidpunkt, vid vilken ovan angivna undantagsbestämmelser tillämpades. Dessutom synas sistnämnda undantagsbestämmelser kommit att tillämpas icke allenast i fall »då ordinarie befattningar den 1 juli 1942 utbytas mot ordinarie befattningar i högre lönegrad», utan även vid andra befordringar ävensom vid övergång från extra ordinarie till ordinarie befattning. Vi våga ifrågasätta om en så vidsträckt tillämpning av undantagsföreskrifterna verkligen varit avsedd.

De nu antydda förhållandena kunna icke få fortfa ra enär verkningar av de rådande ojämnheter na i löneklassplaceringen komma att bli va gällande för avsevärd tid framåt.

För att full likställdhet skall bli va rådande mellan de olika tjänstemännen, oavsett vid vilken tidpunkt de tillträtt en viss högre tjänst eller erhållit en ordinarie befattning, synes det vara nödvändigt att avlöningsreglementets bestämmelser bli va enligt sin lydelse tillämpade.

Motionerna utmyнна i en hemställan, att riksdagen måtte förklara, att bestämmelserna i 8 § civila avlöningsreglementet utan inskränkning skola tillämpas vid samtliga befordringar eller tjänstetillsättningar, som ägt rum under år 1942, utan avseende å om de varit beroende på tjänsteförteckningsrevision eller icke.

Över motionerna har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, *allmänna lönenämnden* avgivit utlåtande, vilket fogas såsom bilaga härtill (*Bilaga A*).

Övriga motioner.

22:o) **Kvinnlig befattningshavares uppflyttning i löneklass.** I en inom andra kammaren av fröken *Kerstin Hesselgren m. fl.* väckt motion (II: 161) föreslås, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall hemställa om rätt för kvinnlig statstjänare att för uppflyttning i löneklass få tillgodoräkna sig lagstadgad tjänstledighet för havandeskap eller barnsbörd.

Över motionen har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, *allmänna lönenämnden* den 8 mars 1943 avgivit utlåtande, vilket fogas såsom bilaga härtill (*Bilaga B*).

Gällande bestämmelser i ämnet framgå av lönenämndens utlåtande.

Motionärerna framhålla, bland annat, att en kvinnlig tjänsteman kan få sin löneklassuppflyttning uppskjuten, därest hon inom en tidrymd av tre år är tjänstledig två gånger för havandeskap och barnsbörd.

23:o) **Oavkortad lön under sjukledighet.** I en inom andra kammaren av herrar *G. Persson* i Falla och *Th. Gardell* väckt motion (II: 243) hemställs, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning rörande inskränkning i den kostnadsfria sjukledigheten för statens befattningshavare samt snarast möjligt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Beträffande de skäl, som anförs till stöd för detta yrkande, hänvisas till motionen.

24:o) **Underlaget för rörligt tillägg.** I en inom andra kammaren av herr *K. E. Hansson* i Skediga *m. fl.* väckt motion (II: 93) har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att rörligt tillägg och kristillägg icke må utgå å högre belopp på lön än 6,000 kronor per år räknat.

Vidare har i en inom samma kammare av herr *G. Fröderberg* väckt motion (II: 304) hemställts, att riksdagen måtte besluta, att rörliga tillägg och kristillägg de tre återstående kvartalen 1943 och första kvartalet 1944 beräknas på grundlöner för E-ort i alla löneklasser.

Förenämnda två motioner ha i vad de avse grunderna för kristillägg på förslag av utskottet i dess utlåtande den 6 april 1943, nr 72, blivit av riksdagen avslagna. I detta sammanhang behandlar utskottet motionerna i vad de avse rörligt tillägg.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda förslagen, får utskottet hänvisa till motionerna.

Rörligt tillägg åtnjutes av befattningshavare, å vilka civila avlöningsreglementet är tillämpligt, *m. fl.* och utgår med högst 15 procent å avlöningen, dock ej å belopp, varmed avlöningen överstiger 900 kronor. Kristillägg utgår med för närvarande 16 procent å samma belopp som det rörliga tillägget. Enligt av innevarande riksdag godkända grunder skall dock kristillägget, i den mån dess procentsats överstiger 16, till sin överskjutande del ej beräknas å den del av avlöningens månadsbelopp, som överstiger 500 kronor.

25:o) **Den extra personalens löneförhållanden.** I en inom andra kammaren av herrar *S. Persson* i Stockholm och *K. Senander* väckt motion (II: 238) yrkas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om att sådana direktiv till de olika verkstyrelserna och övriga statliga institutioners centrala ledningar måtte utarbetas, som innebära att gentemot den extra personalen tillämpas en lönepolitik, som garanterar denna ett godtagbart existensminimum samtidigt som avlöningsbestämmelserna böra bli enhetliga för likvärdigt arbete.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionärernas yrkande, hänvisas till motionen.

26:o) **Utvidgad semesterrätt för vissa sjuksköterskor.** I en inom första kammaren av herr *Robert Berg* väckt motion (I: 310) har yrkats, att riks-

dagen måtte besluta sådana särbestämmelser i civila avlöningsreglementet, att de sjuksköterskor, som den 1 juli 1942 eller senare överförts från militära icke-ordinariereglementet till civila avlöningsreglementet, måtte få åtnjuta samma semesterförmåner, som enligt 55 § 4 och 5 mom. sistnämnda reglemente tillkommer sjuksköterskorna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet.

Angående de skäl, som åberopats till stöd för detta yrkande, får utskottet hänvisa till motionen.

Vid behandlingen av Kungl. Maj:ts förslag i *propositionerna nr 168 och 285* har utskottet beträffande den ovan under punkten 8 berörda frågan om flyttningersättning vid vissa militära kommenderingar uppmärksammat, att flyttning äger rum även i anledning av kommenderingar till andra militära utbildningskurser än de, som finnas omnämnda i 31 § militära avlöningsreglementet. Kungl. Maj:t torde böra bemyndigas, att även i sådana fall medgiva ersättning för flyttningskostnad.

Utskottet.

Beträffande den under punkten 15 berörda frågan om visst undantag för personal vid polis- och åklagarväsendet i länen från de i civila avlöningsreglementet meddelade bestämmelserna angående tjänstedräkt har inom utskottet förefunnits viss tvekan, huruvida icke ett kontant uniformsbidrag vore att föredraga framför det tillhandahållande av tyg, övrig materiel och färdiga uniformspersedlar genom exempelvis generalpoststyrelsens eller fångvårdsstyrelsens försorg, som Kungl. Maj:ts förslag förutsätter. Vid sitt övervägande av frågan har utskottet emellertid ansett sig böra förorda Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet vill endast framhålla, att man i fråga om ersättningen för tillhandahållna persedlar och bidraget till sylön, torde beträffande ifrågavarande kategorier befattningshavare böra utgå från att den rabatt, som är medgiven i 46 § civila avlöningsreglementet, skall motsvara trettio procent av myndighetens självkostnadspris.

Vad Kungl. Maj:t i övrigt föreslagit i förevarande propositioner föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

I *propositionen nr 11 samt motionerna I: 115 och II: 113* avhandlas de vid fjolårets riksdag beslutade, från civila avlöningsreglementets bestämmelser avvikande reglerna angående löneklassplacering vid tillträde av tjänst, som inom civilförvaltningen inrättats i anledning av tjänsteförteckningsrevisionen eller den av 1938 års personalkommission verkställda undersökningen rörande förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar.

Såsom av allmänna lönenämndens utlåtande i anledning av omförmälda motioner närmare framgår, har lönenämnden inhämtat upplysningar från verk och myndigheter rörande verkningarna av de sålunda beslutade löneursreglerna. Liksom lönenämnden anser utskottet dessa upplysningar giva vid handen, att nämnda regler i praktiken föranlett avsevärd oreda och orättvisa i löneklassplaceringen.

Vid statsmakternas prövning föregående år av ifrågavarande spørsmål fö-

refanns visserligen anledning räkna med att de från civila avlöningsreglementet avvikande, snävare lönetursreglerna skulle leda till vissa ojämnheter i löneklassplaceringen olika befattningshavare emellan. Att resultatet skulle bli så pass otillfredsställande, som de av lönenämnden anförda exemplen utvisa, var emellertid icke möjligt att förutse. Utskottet anser sig fördenskull böra tillstyrka, att civila avlöningsreglementets regler om löneklassplacering vid befordran göras tillämpliga beträffande samtliga de befattningshavare, som blivit eller komma att bli innehavare av nyinrättad eller till högre lönegrad uppflyttad tjänst i anledning av tjänsteförteckningsrevisionen eller den av personalkommissionen vid statens järnvägar verkställda undersökningen. Tillämpningen bör självfallet ske retroaktivt från och med dagen för tjänsternas tillträdande. Kungl. Maj:t torde bemyndigas att vidtaga i anledning av riksdagens beslut erforderliga åtgärder.

De vid bifall till utskottets förslag uppkommande kostnaderna böra för allmänna civilförvaltningens del bestridas av vederbörande verks avlöningsanslag. Någon ändring av verkens avlöningsstater påkallas icke härav. För affärsverkens del böra kostnaderna utgå av respektive verks driftmedel.

Vad angår *övriga motioner* har utskottet funnit skäl tala för att kvinnlig befattningshavare skall för uppflyttning i löneklass få tillgodoräkna sig i avlöningsreglementet stadgad tjänstledighet för havandeskap eller barnsbörd. Utskottet tillstyrker alltså, att motionen II: 161 på det sätt bifalles, att Kungl. Maj:t bemyndigas meddela erforderliga bestämmelser i ämnet för såväl statliga befattningshavare som befattningshavare vid högre kommunala skolor samt folk- och småskolor m. fl. enligt statliga grunder avlönade tjänstemän, till vilkas avlönande statsbidrag utgår.

I anledning av riksdagens år 1942 församlade revisorers berättelse har riksdagen beslutat, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning rörande sjukledighet och sjukvårdskostnader inom civilförvaltningen och försvarsväsendet. Då riksdagen alltså beslutat göra hemställa om åtgärder i det i motionen II: 243 angivna syftet, torde motionen icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionerna II: 93 och II: 304 ha framställts olika förslag till ändrade bestämmelser för det rörliga tilläggets underlag. Den förra motionen innebär, att rörligt tillägg ej skall beräknas på högre månadslön än 500 kronor mot för närvarande 900 kronor. Enligt den senare motionen borde underlaget för rörligt tillägg bestämmas lika i alla ortsgrupper och utgå å belopp, som svarar mot lön å E-ort i vederbörande löneklass.

Utskottet vill framhålla, att riksdagen beslutat avslå ifrågavarande motioner i vad de avse underlaget för kristillägg. Redan med hänsyn härtill kan utskottet icke tillstyrka bifall till dem i vad de avse rörligt tillägg. Härutöver vill utskottet emellertid erinra om att statsutskottet vid fjolårets riksdag (utlåtandet nr 66) i anledning av ett då motionsvis framställt yrkande i samma syfte som yrkandet i motionen II: 93 icke ansett sig kunna tillstyrka, att den ifrågasatta minskningen i utgående löneförmåner genomfördes under löpande löne regleringsperiod. Därvid ville utskottet särskilt

framhålla, att rörligt tillägg icke tillhörde de förmåner, i vilka ordinarie tjänstemän och beställningshavare enligt vad därom vore särskilt stadgat vore skyldiga att underkasta sig minskning, och att ändringen alltså skulle kunna genomföras allenast beträffande den icke-ordinarie personalen samt personer, vilka efter ändringen utsåges på ordinarie befattningar och beställningar. Vad sålunda uttalades vann riksdagens godkännande.

I anledning av motionen II: 238 får utskottet erinra om att, medan riksdagen i allmänhet godkänner de grunder efter vilka löner utgå till statens befattningshavare och även i detalj fastställer de avlöningsförmåner, som skola tillkomma ordinarie tjänstemän, på Kungl. Maj:t ankommer att besluta om de närmare bestämmelser, efter vilka den icke-ordinarie personalen skall avlönas. Beträffande tillfällig och viss lägre personal beslutar vederbörande myndighet. Motionärerna ha anmärkt på de löneförmåner, vilka medicinalstyrelsen fastställt för personal på elevstadiet under första anställningsåret vid statens sinnessjukhus, och från denna utgångspunkt påyrkat direktiv från riksdagens sida beträffande myndigheternas lönepolitik. Utskottet kan icke finna vad motionärerna anfört utgöra tillräckliga skäl för ett bifall till motionen. I anslutning härtill må nämnas, att den av motionärerna berörda lönefrågan efter framställningar av vederbörande personalförbund varit föremål för prövning av Kungl. Maj:t, som efter hörande av allmänna lönenämnden och på grundval av en omfattande utredning lämnat framställningen utan åtgärd.

Såsom i motionen I: 310 framhållits bör sjuksköterska vid garnisonssjukhusen i semesterhänseende jämföras med sjuksköterskor vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet. Kungl. Maj:t torde bemyndigas meddela härför erforderliga bestämmelser.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen må

I. godkänna Kungl. Maj:ts i propositionerna nr 168 och 285 framlagda förslag till ändringar i civila avlöningsreglementet, militära avlöningsreglementet och manskapsavlöningsreglementet,

II. med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen nr 168 framlagda förslag bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 5 mars 1943 förordats

a) meddela bestämmelser angående avlöning till ferieberättigade befattningshavare under värnpliktstjänstgöring, som infaller under ferietid,

b) meddela föreskrifter om löneklassplacering i vissa fall för personal, som under år 1940 eller senare i samband med statens övertagande av enskild järnväg övergått i statens järnvägars tjänst,

c) för budgetåret 1943/44 meddela särskilda avlöningsföreskrifter vid eventuell övergång till krisadministration,

III. med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen nr 285 framlagda förslag

1) besluta, att barn tillägg skola övergångsvis utgå till häradshövdingar enligt i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 14 maj 1943 förordade grunder,

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i sistnämnda statsrådsprotokoll förordats

a) i fråga om befattningshavare i domsagorna meddela erforderliga bestämmelser angående övergången till civila avlöningsreglementet,

b) besluta om undantag beträffande landsfogdar, landsfiskaler och deras assistenter ävensom vissa biträden i landsfiskalsdistrikten från de i civila avlöningsreglementet meddelade bestämmelserna angående tjänstedräkt,

c) besluta om flyttnings- eller reseersättning till beställningshavare vid försvarsväsendet, vilken efter egen ansökning förflyttas i samband med nyuppsättning eller omorganisation av förband eller formation,

d) medgiva förening av civil befattning med reservstatsbeställning och besluta om reglering av avlöningen för civil befattning, som innehaves samtidigt med reservstatsbeställning,

IV. bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva ersättning för flyttningskostnad vid kommendering till jämväl annan än i 31 § militära avlöningsreglementet avsedd utbildningskurs,

V. med bifall till propositionen nr 11 samt motionerna I: 115 och II: 113 besluta, att civila avlöningsreglementets bestämmelser om löneklassplacering vid befordran skola tillämpas beträffande samtliga de befattningshavare, som blivit eller komma att bli innehavare av nyinrättad eller till högre lönegrad uppflyttad tjänst i anledning av tjänsteförteckningsrevisionen eller den av personalkommissionen vid statens järnvägar verkställda undersökningen ävensom bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga i anledning av riksdagens beslut erforderliga åtgärder,

VI. med bifall till motionerna I: 310 och II: 161 bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser i enlighet med vad utskottet anfört,

B. att motionerna II: 93, II: 238, II: 243 och II: 304, motionerna II: 93 och II: 304 i vad de avse rörligt tillägg, ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 juni 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Lindström, Heiding, Bäcklund, Carlström, Gustaf Iwar Anderson, Äqvist, Sundberg* och *Persson* i Skabersjö; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Eriksson* i Stockholm, *Ward, Hansson* i Rubbestad, *Holmdahl, Bergström, Nilsson* i Steneberg, *Wallentheim, Lindholm*, fru *Alvén*, herrar *Eriksson* i Frägsta och *Olsson* i Kullenbergstorp.

Reservationer:

1) av herrar *Persson* i Skabersjö, *Hansson* i Rubbestad och *Olsson* i Kullenbergstorp, vilka ansett,

dels, att utskottet beträffande motionerna II: 93 och II: 304 bort anföra följande:

»Maximeringen av det rörliga tilläggets underlag till 900 kronor för månad har grundat sig på den uppfattningen, att rörligt tillägg icke skulle få utgå med högre procenttal än 15. På grund av levnadskostnadsstegringen och det i anledning därav införda särskilda kristillägget ha emellertid tilläggen sammanlagt kommit upp till procenttalet 31. Vid sådant förhållande finner utskottet starka skäl tala för bifall till motionen II: 93. Gällande grunder för beräkning av de procentuella tilläggen innebära nämligen under nuvarande förhållanden en avsevärd orättvisa till förmån för de högre inkomsttagarna och den i motionen II: 93 förordade jämkningen kan med hänsyn härtill icke betraktas såsom oskälig. Utskottet tillstyrker alltså bifall till nämnda motion. Kungl. Maj:t torde böra bemyndigas att vidtaga erforderliga ändringar i gällande lönebestämmelser för statliga befattningshavare samt befattningshavare vid högre kommunala skolor, folk- och småskolor m. fl. enligt statliga grunder avlönade tjänstemän, till vilkas avlönande statsbidrag utgår.

Motionen II: 304 avser att med hjälp av det rörliga tillägget åstadkomma en utjämning av lönerna olika ortsgrupper emellan. Utskottet delar motionärens uppfattning om önskvärdheten av åtgärder i detta syfte. Med hänsyn till det läge, i vilket frågan om en revision av ortsgrupperingarna i bland annat lönehänseende befinner sig, är utskottet emellertid icke nu berett att förorda det i motionen ifrågasatta avsteget från nuvarande grunder för det rörliga tilläggets beräkning.»;

dels ock att utskottet i sin hemställan bort tillstyrka bifall till motionen II: 93, i vad densamma avser rörligt tillägg;

2) av herr *Hansson* i Rubbestad, som ansett, att utskottet bort avstyrka bifall till motionen II: 161.

Till riksdagens statsutskott.

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt allmänna lönenämnden att till statsutskottet avgiva yttrande över av herr A. Löfgren m. fl. väckta motioner (I: 115 och II: 113) angående civila avlöningsreglementets bestämmelser om löneklassplacering vid befordran m. m., får lönenämnden anföra följande.

Motionärerna erinra, att Kungl. Maj:t av 1942 års riksdag utverkade myndigande för sig, att i anledning av då föreliggande tjänsteförteckningsrevision utfärda föreskrifter, som avveko från civila avlöningsreglementets bestämmelser om löneklassplacering vid befordran, samt att dylika föreskrifter sedermera utfärdats i cirkuläret 1942:362 med bestämmelser i anledning av vissa ändringar i den vid civila avlöningsreglementet fogade tjänsteförteckningen, såvitt densamma avser allmänna civilförvaltningen. På angivna skäl föreslå motionärerna, att riksdagen måtte förklara, att civila avlöningsreglementets föreskrifter i 8 § utan inskränkningar skola tillämpas vid samtliga befordringar eller tjänstetillsättningar, som ägt rum under år 1942, utan avseende på om de varit beroende på tjänsteförteckningsrevision eller icke.

Lönenämnden anser sig till en början böra lämna en redogörelse för tillkomsten av och innehållet i nämnda cirkulär 1942:362 ävensom vissa därmed jämförliga, för de affärsdrivande verken utfärdade bestämmelser.

I 1942 års statsverksproposition under avdelningen för flera huvudtitlar gemensamma frågor redogjorde chefen för finansdepartementet för resultatet av den vid budgetarbetet verkställda granskningen av de förslag, som 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga framlagt i betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser allmänna civilförvaltningen, lönegraderna A 1—A 29. Beträffande de förslag, som ansetts böra genomföras från och med budgetåret 1942/43, hänvisade departementschefen till en vid statsrådsprotokollet fogad förteckning, enligt vilken *dels* vissa ordinarie tjänster skulle uppflyttas till högre lönegrad, nedflyttas till lägre lönegrad eller överföras till icke-ordinarie stat, *dels* vissa icke-ordinarie befattningar skulle överföras till ordinarie stat, *dels* ock vissa ordinarie tjänster skulle nyinrättas. Departementschefen övergick sedan till att behandla vissa med tjänsteförteckningsrevisionen sammanhängande frågor och uttalade i detta sammanhang bland annat följande:

»I de fall då tjänst flyttas till högre lönegrad, bör nuvarande innehavare av tjänsten erhålla den högre tjänsten utan nytt kungörelseförfarande. Detsamma bör gälla, då ordinarie tjänst utbytes mot högre icke-ordinarie tjänst.

Då tjänst flyttas från icke-ordinarie till ordinarie stat, bör den nya ordinarie tjänsten kungöras ledig i vanlig ordning.

Några problem i fråga om tjänstemännens inplacering i löneklass efter vidtagande av här ifrågasatta ändringar torde knappast uppkomma i andra fall än då tjänst flyttas till högre lönegrad. I sådant fall bör huvudregeln vara, att tjänstemannen bibehåller sin nuvarande löneklassplacering, såvida denna icke understiger lägsta löneklassen i den nya lönegraden. Om så skulle vara förhållandet, bör tjänstemannen placeras i sistnämnda löneklass. Med hänsyn härtill har omräkning av avlöningsstaterna i anledning av

tjänsteförteckningsrevisionen i allmänhet skett endast i de fall, då tjänst överföres från icke-ordinarie till ordinarie stat eller tvärtom eller då ny tjänst inrättas.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad här förordats meddela de bestämmelser, som erfordras på grund av tjänsteförteckningsrevisionen. Härtill bör riksdagens bemyndigande inhämtas.»

I enlighet med departementschefens därom gjorda hemställan föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen sålunda och i övrigt förordat meddela de bestämmelser, som erfordrades på grund av tjänsteförteckningsrevisionen.

I anledning härav hemställdes i en inom första kammaren väckt motion (I: 118), att riksdagen måtte besluta, att i fråga om löneklassplacering av tjänsteman, som innehade tjänst, vilken genom tjänsteförteckningsrevisionen flyttades till högre lönegrad, bestämmelserna i 8 § 1 mom. första stycket civila avlöningsreglementet skulle tillämpas.

Statsutskottet (utlåtande nr 12, sid. 11) förklarade, att då den lönegradsuppflyttning, varom här vore fråga, icke kunde jämsställas med lönegradsuppflyttning i samband med befordran, för vilket fall den i motionen åberopade sneddningsbestämmelsen vore avsedd, funne sig utskottet icke kunna tillstyrka det motionsvis framförda yrkandet. Utskottet förutsatte dock, att befattningshavare, som efter tjänstens uppflyttning i lönegrad enligt Kungl. Maj:ts förslag komme att bibehålla sin löneklassplacering, skulle för uppflyttning till nästa löneklass få tillgodoräkna den tid, han tillhört den då innehavda löneklassen, dock högst tre år.

Riksdagen (skrivelse nr 16) anslöt sig till det av statsutskottet gjorda uttalandet rörande ifrågavarande befattningshavares lönetursrätt, varför bemyndigandet för Kungl. Maj:t att utfärda i anledning av tjänsteförteckningsrevisionen erforderliga bestämmelser fick ett i motsvarande mån jämkat innehåll.

Med stöd av nämnda bemyndigande utfärdade Kungl. Maj:t det i de remitterade motionerna omförmälda cirkuläret 1942: 362. I cirkuläret meddelades föreskrifter rörande förfarandet, då vid verk tillhörande allmänna civilförvaltningen ordinarie befattningar den 1 juli 1942 skulle utbytas mot ordinarie eller icke-ordinarie befattningar i högre lönegrad. Föreskrifterna skulle emellertid lända till efterrättelse endast beträffande befattningar, för vilka Kungl. Maj:t meddelat särskilt beslut därom. Rörande utbyte av ordinarie befattningar mot ordinarie befattningar i högre lönegrad stadgades, att om samtliga befattningar av samma slag inom viss lönegrad skulle utbytas mot befattningar i högre lönegrad, skulle innehavarna av förstnämnda befattningar från och med den 1 juli 1942 vara innehavare av de nya tjänsterna. Skulle däremot av befattningar av samma slag inom viss lönegrad endast någon eller några utbytas mot befattningar i högre lönegrad, skulle utan särskilt ansökningsförfarande bestämmas, vilka av innehavarna av förstnämnda befattningar, som från och med den 1 juli 1942 skulle innehava de nya tjänsterna. Vid utbyte den 1 juli 1942 av ordinarie befattning mot icke-ordinarie befattning i högre lönegrad skulle innehavaren av den ordinarie tjänsten utan särskilt ansökningsförfarande från och med sagda dag förordnas till innehavare av den nya tjänsten. I fråga om löneklassplacering av samtliga ovan avsedda befattningshavare skulle gälla, att vederbörande i den högre tjänsten skulle placeras i samma löneklass som omedelbart före den 1 juli 1942 samt äga för omedelbar eller framtida uppflyttning till närmast högre löneklass taga i beräkning den tid, dock högst tre år, varunder han tillhört eller beräknats ha tillhört förstnämnda löneklass. Där befattningshavaren vid nämnda tid-

punkt tillhörde löneklass med lägre ordningsnummer än den lägsta för den nya tjänsten gällande löneklassen, skulle han likväl — utan rätt att för löneklassuppflyttning taga i beräkning sådan tid som nyss nämnts — inplaceras i sistnämnda löneklass.

På föredragning av vederbörande departementschefer meddelade Kungl. Maj:t därefter i olika sammanhang beslut rörande å vilka befattningar ovan nämnda cirkulär 1942: 362 skulle äga tillämpning.

Av förestående redogörelse torde framgå, att såväl riksdagens i skrivelse nr 16 givna bemyndigande som de i cirkuläret intagna särskilda bestämmelserna rörande löneklassplacering voro avsedda att gälla ett jämförelsevis begränsat antal fall av befordringar, vid vilka något ansökningsförfarande icke skulle förekomma.

Av intresse i detta sammanhang är, att förevarande särskilda undantagsföreskrifter för löneklassplacering icke tillämpats på ett antal på förslag av 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga nyinrättade befattningar såsom tulluppsyningsmän. Rörande behandlingen av denna fråga torde följande upplysningar böra lämnas. Enligt 1942 års statsverksproposition (för flera huvudtitlar gemensamma frågor, sid. 9) hade av de sakkunniga framlagda förslag angående ändrad löneställning för befattningshavare vid tullverket icke ansetts för det dåvarande böra upptagas till prövning, enär undersökningar angående olika organisatoriska spørsmål påginge vid verket. Dessa förslag behandlades emellertid i en särskild proposition, 1942: 165, angående anslag till tullverket för budgetåret 1942/43. Beträffande bevaktningsspersonalen vid lokaltullförvaltningen hade de sakkunniga förordat, att den dittillsvarande indelningen i tre tjänstegrader, nämligen tulluppsyningsmän i lönegraden A 8, tillsyningsmän i lönegraden A 6 och tullvakter i lönegraden A 5 skulle ändras, genom att tillsyningsmännen fördelades å de båda övriga tjänstegraderna. Övergången till den förordade nya organisationen borde ordnas så, att till nyinrättade uppsyningsmansbefattningar befordrades dåvarande tillsyningsmän, i den mån dessa ej på grund av bristande lämplighet eller eljest av särskilda skäl ansåges icke kunna ifrågakomma till befordran. Löneturen för nyutnämnda uppsyningsmän borde sålunda ordnas enligt de vanliga reglerna för befordran. Tillsyningsmän, som ansåges ej kunna befordras, borde upptagas på övergångsstat, varvid motsvarande antal tullvaktstjänster borde hållas vakanta intill dess övergångsstaten avvecklats. Enligt vad lönenämnden under hand erfarit lär de sakkunnigas yttrande rörande löneturen för nyutnämnda uppsyningsmän närmast ha föranletts därav, att det vid tidigare verkställda uppflyttningar av hela grupper av befattningshavare förekommit, att dessa vid löneklassplacering i den högre tjänstegraden fått tillgodoräkna hela tjänstgöringstiden i den lägre. Vad de sakkunniga förordat godtogs i nyssberörda proposition 1942: 165 av chefen för finansdepartementet, som även uttryckligen förklarade, att löneturen för tillsyningsmän, som uppflyttats till tulluppsyningsmän, borde ordnas enligt de vanliga reglerna för befordran. Denna förklaring, vilken måste ses mot bakgrunden av samme departementschefs ovan återgivna anförande i statsverkspropositionen och riksdagens i anslutning därtill givna bemyndigande, föranledde icke något uttalande av riksdagen. Cirkuläret 1942: 362 har icke heller gjorts tillämpligt å ifrågavarande tulluppsyningsmansbefattningar.

Anledningen till att vanliga regler för löneklassplacering ansetts böra gälla tulluppsyningsmansbefattningarna torde vara att söka i den omständigheten, att ett av ansökningsförfarande föregått urval skulle komma till stånd bland de tjänstemän, som kunde komma i fråga för befordran till befattningarna. Principen, att vanliga regler för löneklassplacering skolat tillämpas, då ett dylik urval vid tjänsternas besättande ägt rum, har emellertid icke

upprätthållits ifråga om kommunikationsverken, vilket torde framgå av det följande.

I proposition 1942: 194 angående revision av tjänsteförteckningen m. m. i vad avsåg post- och telegrafverken samt statens vattenfallsverk begärde Kungl. Maj:t för nämnda affärsverks del ett bemyndigande motsvarande det, som beträffande den allmänna civilförvaltningen givits i ovannämnda riksdagskrivelse nr 16. Bemyndigandet skulle avse genomförandet av de förslag, som framlagts av tjänsteförteckningsakkunniga för de affärsdrivande verken. För statens järnvägars del begärdes i proposition 1942: 195 motsvarande bemyndigande i fråga om genomförandet av såväl nämnda tjänsteförteckningsakkunnigas som 1938 års personalkommissions förslag. Riksdagens bemyndiganden meddelades i skrivelserna nr 322, respektive 323, varvid riksdagen emellertid förklarade sig vilja ha uttalat, att kungörelseförfarandet för affärsverkens del icke borde underlåtas i andra fall än då Kungl. Maj:t på framställning av vederbörande verksstyrelse funne så utan olägenhet kunna ske.

Kungl. Maj:t har därefter i samband med fastställande av personalförteckningar för de olika kommunikationsverken meddelat bestämmelser av följande innehåll, att lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1942. Befattningshavare, som nämnda dag eller därefter såsom förste innehavare tillträdde högre, i anledning av tjänsteförteckningsrevisionen eller — i fråga om statens järnvägar — såsom resultat av 1938 års personalkommissions undersökningar inrättad befattning, skulle i den nya tjänsten placeras i samma löneklass som omedelbart före den 1 juli 1942 samt äga för omedelbar eller framtida uppflyttning till närmast högre löneklass taga i beräkning den tid, dock högst tre år, varunder han tillhört eller beräknades ha tillhört förstnämnda löneklass. Där befattningshavare vid nämnda tidpunkt tillhörde löneklass med lägre ordningsnummer än den lägsta för den nya tjänsten gällande löneklassen, skulle han likväl — utan rätt att för löneklassuppflyttning taga i beräkning sådan tid som nyss nämnts — inplaceras i sistnämnda löneklass.

Vid kommunikationsverken har sålunda sneddningsregeln i 8 § 1 mom. civila avlöningsreglementet satts ur kraft, trots att de nyinrättade tjänsterna regelmässigt skulle besättas först efter ledigförklarande i vanlig ordning.

Vad slutligen angår domänverket har Kungl. Maj:t med stöd av ett av riksdagen i skrivelse 1942: 300 givet bemyndigande förordnat, att vad som stadgats i cirkuläret 1942: 362 skulle i tillämpliga delar gälla beträffande vissa angivna ordinarie befattningar vid domänverket, varvid domänstyrelsen — utan hinder av däremot stridande bestämmelse i cirkuläret — skulle vid tillsättning av befattningarna såsom biträdande jägmästare i lönegrad A 22, därest och i den mån så ansåges erforderligt, äga kungöra dessa befattningar till ansökan lediga för innehavare av dåvarande assistentbefattningar.

Såsom en sammanfattning av det föregående torde följande kunna anföras. För allmänna civilförvaltningens del har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande bestämt, att innehavare av vissa befattningar, vilka på förslag av 1939 års tjänsteförteckningsakkunniga uppflyttats i högre lönegrad, skulle utan särskilt ansökningsförfarande erhålla dessa nyinrättade högre tjänster, men därvid få vidkännas vissa inskränkningar i den rätt till löneklassuppflyttning, som eljest regelmässigt inträder vid befordran. Vid de affärsdrivande verken däremot har riksdagens bemyndigande och i följd därav Kungl. Maj:ts beslut haft sådant innehåll, att vederbörande befattningshavare gått förlustiga sin rätt till löneklassuppflyttning enligt civila avlöningsreglementet, även om de erhållit med anledning av tjänsteförteckningsrevisionen eller — vid statens järnvägar — 1938 års personalkommissions undersökningar inrättade högre tjänster först efter ansökningsförfarande och således i konkurrens med andra sökande.

För belysning av frågan, huru de i cirkuläret 1942:362 även som i motsvarande föreskrifter för de affärsdrivande verken meddelade bestämmelserna i praktiken verkat för olika befattningshavare, har lönenämnden införskaffat upplysningar härom från vissa myndigheter.

Innan lönenämnden övergår till att redogöra för vad lönenämnden därvid erfarit, anser sig nämnden emellertid böra erinra om att Kungl. Maj:t i proposition 1943:11 föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att — utan hinder av riksdagens tidigare beslut i ämnet — beträffande de befattningar, som vid statens järnvägar efter förslag av 1938 års personalkommission inrättats eller komma att inrättas i före den 1 juli 1942 befintliga tjänstegrader, förordna om tillämpning av vanliga lönetursregler. Dessa regler borde därvid för befattningshavare, som tillträtt dylika befattningar, tillämpas retroaktivt från och med dagen för tillträdet. I motiveringen för detta förslag framhålles, att under den tid av omkring fyra år, då personalkommissionens undersökningar pågått, en av undersökningarna betingad återhållsamhet iakttagits beträffande inrättandet av nya tjänster vid statens järnvägar. Följden härav hade blivit, att — medan vanliga lönetursregler tillämpas å dem, som vid övriga affärsverk under den tid, kommissionens arbete pågått, blivit innehavare av nya tjänster, vilka successivt inrättats till följd av förändrade arbetsuppgifter — de i anledning av den generella tjänsteförteckningsrevisionen beslutade oförmånligare lönetursreglerna kommit att tillämpas å motsvarande i ett sammanhang nyinrättade befattningar vid statens järnvägar. Att i förhållande till övriga affärsverk vissa ojämnheter i löneklassplaceringen härigenom skulle uppkomma, hade förutsetts vid frågans behandling år 1942 men icke ansetts utgöra tillräcklig grund för avvikelser från eljest tillämpade regler. Vid beslutets genomförande hade emellertid jämsides därmed mellan olika tjänstemän vid statens järnvägar framträtt ojämnheter i löneklassplaceringen, vilka icke tidigare kunnat förutses. Inom ett verk av statens järnvägars storleksordning försigginge alltid på grund av normala avgångsanledningar (pension och dödsfall) en kontinuerlig befordran till förekommande standardgrader. I dylika befordringsfall tillämpades givetvis de vanliga lönetursgrunderna. Det hade nu i stor utsträckning visat sig bero på tillfälligheter, om en befattningshavare kommit att vinna befordran till en enligt personalkommissionens förslag nyinrättad tjänst eller till en i vanlig ordning ledigbliven befattning. Följden härav hade blivit vissa olikheter i löneklassplaceringarna, vilka framstode såsom irrationella och som hos personalen väckt så mycket större irritation, som det vid ansökningstillfället sommaren 1942 för flertalet av ifrågakvarande tjänster icke torde ha varit allmänt känt, att någon skillnad i löneturshänseende varit avsedd att göras mellan de båda olika grupperna av befordringsfall.

De erfarenheter från olika verk, varav lönenämnden fått del, visa, att ojämnheter i befattningshavarnas löneklassplacering liknande dem, som påtalats i förenämnda proposition, förekommit såväl inom allmänna civilförvaltningen som vid de affärsdrivande verken, då fråga varit om en tillämpning av de särskilda undantagsbestämmelserna vid uppflyttning av ett flertal befattningshavare från en tjänstegrad till en annan.

Beträffande allmänna civilförvaltningen kunna exempel på dylika ojämnheter lämpligen hämtas från Chalmers tekniska högskola i Göteborg. Vid högskolan uppflyttades den 1 juli 1942 samtliga professorer från lönegrad A 28 till A 30. Av dessa professorer voro omedelbart före nämnda dag sex placerade i 28 eller 29 löneklassen och två i 30 löneklassen, medan tre sedan mer än 3 år tillbaka varit placerade i 31 löneklassen (slutlöneklassen för lönegrad A 28). Enligt bestämmelserna i cirkuläret 1942: 362 blevo nu professorerna i den förstnämnda gruppen placerade i 30 löneklassen, vilket innebar

att de, som hade den kortaste tjänstgöringstiden (intill 3 år), uppflyttades två löneklasser och de övriga, av vilka två tillhört 29 löneklassen i 3 år och således oberoende av förändringen av tjänstegrad varit berättigade till löneklassuppflyttning, en löneklass. Av de två, som före den 1 juli 1942 voro placerade i 30 löneklassen, bibehölls i denna löneklass en, som innehaft sin professur sedan år 1934, medan den andre, som uppehållit sin nu innehavda professur sedan 1933 och som tillhört 30 löneklassen i 3 år, endast erhöll den löneklassuppflyttning, som han redan på grund av sistnämnda förhållande var berättigad till. De tre i 31 löneklassen uppflyttades en löneklass.

Exempel på liknande fall ha i stor utsträckning anförts från kommunikationsverken. För detta verks del ha emellertid förhållandena framstått såsom särskilt orättvisa, då de högre tjänsterna i stor utsträckning erhållits efter ansökan i konkurrens med andra sökande. Härtill kommer, att de mest meriterade av de medsökande, vilka icke kommit i fråga vid det första besättandet av de nyinrättade högre tjänsterna, på grund av uppkommande vakanser efter kort tid erhållit eller kunna väntas erhålla dylika tjänster, varvid de såsom andre innehavare av tjänsterna få rätt till sneddnung till högre löneklass i vanlig ordning.

Följande från postverket och statens järnvägar hämtade exempel äro i detta hänseende belysande.

Vid postverket konstituerades från och med den 1 december 1942 — efter vederbörligt ledigförklarande av tjänsterna — 129 förste postiljoner i lönegrad A 8 till förste postiljoner i lönegrad A 9. Av dessa 129 tjänstemän fingo 89, som innehaft slutlön (löneklass 12) i lönegrad A 8 under 3 år eller mera, uppflyttning till närmast högre löneklass, varemot 40 fingo bibehålla den löneklass, de tidigare innehaft. Under innevarande år ha fem av de tillsatta tjänsterna i lönegrad A 9 blivit vakanta. Dessa tjänster förväntas bli tillsatta med sådana förste postiljoner i lönegrad A 8, som äro placerade i lägst 9 löneklassen. Dessa fem erhålla då förmånligare löneklassplacering än nyssnämnda 40, när de icke bli första innehavare av ifrågakvarande befattningar och alltså få snedda till närmast högre löneklass i vanlig ordning.

Av de tjänstemän, vilka såsom första innehavare erhöillo de från och med den 1 juli 1942 inrättade byråassistentbefattningarna i lönegrad A 20 vid statens järnvägar, placerades — med tillämpning av de särskilda med anledning av tjänsteförteckningsrevisionen utfärdade löneklassplaceringsbestämmelserna — en förutvarande tjänsteman i lönegrad A 17, som tillhört 21 löneklassen sedan den 1 januari 1921, i löneklass 22. Av de övriga, vilka enligt nyssnämnda bestämmelser placerats i 23 löneklassen, befordrades kort tid därefter en till förrådsintendent, varför hans byråassistentbefattning efter vederbörligt ansökningsförfarande återbesattes redan den 1 september 1942. Den tjänsteman i lönegrad A 17, som då erhöill befattningen såsom andre innehavare och som tillhört 21 löneklassen endast sedan den 1 november 1936, blev med tillämpning av 8 § 1 mom. civila avlöningsreglementet placerad i 23 löneklassen eller en löneklass högre än den förutnämnde, i tjänsten betydligt äldre befattningshavaren.

Vidare ha av de befattningshavare, som befordrats till 163 nyinrättade stationsmästarbefattningar av klass 6 vid statens järnvägar, en avsevärd del nått så hög levnadsålder, att de endast ha något eller några få år kvar till pensionsåldern, varför vakanser inom ifrågakvarande befattningar snart uppkomma i ej ringa antal. Därvid komma givetvis ojämnheter i löneklassplaceringen av ovanberört slag att göra sig starkt märkbara.

Lönenämnden vill framhålla, att ovan anförda, från postverket och statens järnvägar hämtade exempel icke äro att betrakta såsom enstaka, av särskilda omständigheter föranledda företeelser. Andra liknande fall ha redan inträff-

fat eller kunna förväntas i icke obetydlig omfattning inträffa vid kommunikationsverken.

I detta sammanhang torde även böra erinras om, att tjänstemän, som förordnas såsom vikarier för innehavarna av i anledning av tjänsteförteckningsrevisionen inrättade befattningar, ofta erhålla högre löneförmåner än om de blivit utnämnda till första ordinarie innehavare av tjänsterna. Om i ovan nämnda från postverket anförda fall de 40 tjänstemän, som efter uppflyttningen i lönegrad fått kvarstå i sin förutvarande löneklass, i stället förordnats som vikarier å tjänsterna, skulle de ha uppburit oförändrad nettolön och därjämte vikariatsersättning.

Enligt vad som upplysts ha ovanberörda förhållanden föranlett tjänstemän att avstå från att söka de nyinrättade tjänsterna i avbidan på uppkommande vakanser, vilket bestyrkes av följande från telegrafverket hämtade exempel.

Den 21 juli 1942 ledigförklarades å telegrafstyrelsens tekniska byrå 8 ingenjörstjänster i lönegrad A 17. Såsom sökande till dessa tjänster anmälde sig dels ritare (lönegrad A 15) med fortlöpande förordnanden såsom ingenjörer i lönegrad A 20, dels ritare med fortlöpande förordnanden såsom ingenjörer i lönegrad A 17, dels ock ritare utan förordnande i högre lönegrad. Endast fem av ritarna med förordnande i högre lönegrad, nämligen två med förordnande i 20 lönegraden och tre med förordnande i 17 lönegraden, voro placerade i så låg löneklass (löneklass 16), att en utnämning för dem skulle medföra omedelbar löneklassuppflyttning. De övriga kunde icke påräkna någon sådan uppflyttning och hade därför att — på grund av reducering eller bortfallande av vikariatsersättningarna — emotse en inkomstminskning av 250—300 kronor per år, om de utnämndes å de sökta tjänsterna. Dessa sistnämnda införde för den skull i sina ansökningar det förbehållet, att ansökningen gällde endast under förutsättning, att telegrafstyrelsen kunde kompensera vederbörande för inträdande minskning i den totala avlöningen. Sedan långvariga förhandlingar förts med de berörda tjänstemännens organisation och styrelsen därvid förklarar sig sakna möjlighet att bereda den ifrågasatta kompensationen, återkallades ansökningarna.

Den 8 oktober 1942 tillsattes två av de ledigförklarade tjänsterna och den 12 januari 1943 ytterligare tre. Utnämnda blevo vid dessa tillfällen de två sökande med förordnande i 20 lönegraden och tre sökande med förordnande i 17 lönegraden, som voro placerade i 16 löneklassen. Dessa erhöilo vid utnämningen uppflyttning till 17 löneklassen och undgingo därigenom omedelbar inkomstminskning. De återstående tre tjänsterna ha icke kunnat tillsättas. Situationen är sålunda den, att av de åtta i 20 lönegraden förordnade ritare, för vilka de omhandlade tjänsterna varit avsedda, endast två kunnat utnämnas. De tre i 17 lönegraden förordnade ritare, som utnämnts, ha erhållit denna sin befordran endast tack vare den omständigheten, att deras äldre kamrater av ekonomiska skäl sett sig nödsakade att avstå från en eljest säker befordran. För dessa äldre tjänstemän återstår endast att avvakta den tidpunkt, då redan tillsatta befattningar bliva vakanta, så att utnämning å dem medför sneddnung i vanlig ordning.

Vid kommunikationsverken har vidare beträffande en del befattningar tvekan rått, om de skola anses vara inrättade i anledning av tjänsteförteckningsrevisionen eller icke. I följande från postverket hämtade exempel har generalpoststyrelsen haft att taga ställning till ett dylikt spörsmål.

På förslag av tjänsteförteckningsakkunniga för de affärsdrivande verken upptogos från och med den 1 juli 1942 stationsmästarbefattningar av klass 6 i lönegrad A 14 å tjänsteförteckningen för postverket. Till klass 6 hänfördes enligt Kungl. Maj:ts beslut den 18 december 1942 från och med den 1 januari 1943 3 postexpeditioner, vilka tidigare tillhört klass 5, och 10 postexpeditio-

ner, vilka tidigare tillhört klass 7 (företvarande klass 6). Vidare utbyttes från och med sistnämnda dag 5 poststationer mot postexpeditioner av klass 6. De 10 stationsmästarbefattningarna av klass 6 å de från klass 7 uppflyttade postexpeditionerna måste ju anses vara inrättade i anledning av tjänsteförteckningsrevisionen. Av innehavarna av nämnda 10 befattningar fingo åtta behålla sin förut innehavda löneklass, medan två, som i lönegrad 12 innehaft slutlön i 3 år eller mera, uppflyttades en löneklass. De 5 stationsmästarbefattningar, vilka voro placerade å i utbyte mot poststationer tillkomna postexpeditioner av klass 6, voro emellertid enligt generalpoststyrelsens mening icke inrättade i anledning av tjänsteförteckningsrevisionen. Styrelsen medgav därför de tjänstemän, som efter vederbörligt ansökningsförfarande erhållit dessa befattningar, rätt till snedning i enlighet med civila avlöningsreglementets bestämmelser. Följden har blivit, att vissa av de befattningshavare, som befordrats till sistnämnda 5 stationsmästarbefattningar från postexpedition, alltjämt tillhörande klass 7, kommit att intaga en förmånligare ställning i lönehänseende än de stationsmästare, vilka varit placerade å postexpeditioner av sådan storleksordning, att de uppflyttats från klass 7 till klass 6, och vilka, enligt vad nyss sagts, fått kvarstå i sin förut innehavda löneklass även efter befordran till lönegrad A 14.

Motsvarighet till den i nyss angivna fall yppade osäkerheten, om snedningsförbudet skulle gälla beträffande vissa befattningar eller icke, har lönenämnden — såsom framgår av det följande — funnit inom allmänna civilförvaltningen.

Av vad inledningsvis anförts framgår, att cirkuläret 1942: 362 endast meddelar bestämmelser angående löneklassplacering i samband med ordinarie befattningars utbyte mot ordinarie eller icke-ordinarie befattningar i högre lönegrad. Däremot meddelas icke några bestämmelser rörande förfarandet vid utbyte av extra ordinarie befattning mot ordinarie i högre lönegrad. Orsaken härtill torde vara att söka i det förhållandet, att avsikten ursprungligen varit, att sistnämnda ordinarie befattningar skulle tillsättas efter vederbörligt ansökningsförfarande. Emellertid har ofta enligt Kungl. Maj:ts särskilda beslut den ordinarie tjänsten utan ledigförklarande tillsatts med förutvarande innehavare av den lägre extra ordinarie befattningen. Därvid har åtminstone i två fall, av vilka det ena gällde en bokhållare i lönegrad A 14 (företvarande amanuens i lönegrad Eo 13) vid pensionsstyrelsen och det andra en kontorist i lönegrad A 9 (företvarande extra ordinarie tjänsteman i lönegrad Eo 6) vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, vederbörande myndighet underställt löneklassplaceringsfrågan Kungl. Maj:ts prövning, varefter Kungl. Maj:t beslutat om befattningshavarnas löneklassplacering i enlighet med bestämmelserna i cirkuläret 1942: 362. I andra fall däremot, exempelvis beträffande en värmeledningsskötare, tillika reparatör av 1:a klass, i lönegrad A 8 (företvarande maskinist i lönegrad Eo 7) vid riksförsäkringsanstalten och en kontorist i lönegrad A 9 (företvarande kanslibiträde i lönegrad Eo 7) vid statens bakteriologiska laboratorium, har vederbörande myndighet meddelat beslut om löneklassplaceringen och därvid tillämpat civila avlöningsreglementets bestämmelser.

Till jämförelse må erinras, att enligt cirkuläret 1942: 362 de däri givna bestämmelserna för löneklassplacering skulle — i den mån Kungl. Maj:t så föreskrev — gälla jämväl då ordinarie tjänsteman den 1 juli 1942 utan ansökningsförfarande förordnades till innehavare av en i stället för hans ordinarie befattning inrättad icke-ordinarie befattning i högre lönegrad. Beslut härom har också meddelats beträffande laboratorerna i lönegrad Eo 24 (tidigare i A 22) vid farmaceutiska institutet och en värmeledningsskötare, tillika reparatör, av 2:a klass i lönegrad Eo 7 (tidigare expeditionsvakt, tillika eldare, i lönegrad A 5) vid gymnastiska centralinstitutet.

Slutligen anser sig lönenämnden böra meddela, att vid domänverket fråga uppkommit, om icke cirkuläret 1942: 362 borde göras tillämpligt å ett antal befattningshavare, vilka från och med den 1 september 1942 utan ansökningsförfarande konstituerats till innehavare av ordinarie befattningar i samma lönegrad, som de omedelbart dessförinnan tillhört såsom extra ordinarie tjänstemän. I ärendet, vilket för närvarande är remitterat till lönenämnden för yttrande, är det bland annat fråga om 11 kontorister i lönegrad A 9, vilka före den 1 september 1942 voro ordinarie kanslibiträden i lönegrad A 7 och samtidigt innehade förordnanden som extra ordinarie tjänstemän i lönegrad Eo 9. Mot en tillämpning av cirkuläret 1942: 362 å dessa befattningshavare talar framför allt den omständigheten, att, såvitt lönenämnden kunnat utröna, cirkuläret icke tillämpats inom allmänna civilförvaltningen, då fråga varit om övergång från extra ordinarie till ordinarie befattning i samma lönegrad. För en tillämpning av cirkuläret talar åter, att ifrågavarande befattningshavare vid domänverket eljest skulle komma att intaga en gynnad ställning i förhållande till exempelvis de ordinarie kanslibiträden vid telegrafverket, som befordras till de i anledning av tjänsteförteckningsrevisionen där inrättade kontoristbefattningarna i lönegrad A 9 och som — då förordnande å högre extra ordinarie tjänst icke givits vid telegrafverket — utan vidare äro underkastade de särskilda undantagsbestämmelserna i fråga om löneklassplaceringen. En ur alla synpunkter tillfredsställande lösning av den vid domänverket uppkomna frågan torde icke stå att vinna med nu gällande bestämmelser.

Av vad ovan anförts torde framgå, att fog föreligger för det i de remitterade motionerna framförda påståendet, att de från civila avlöningsreglementets bestämmelser avvikande regler angående löneklassplacering vid tillträde av viss tjänst, som infördes i samband med tjänsteförteckningsrevisionen år 1942, föranlett avsevärd oreda och även orättvisa i löneklassplaceringen. I särskilt hög grad gäller detta vid de affärsdrivande verken, i den mån dessa regler där kommit att tillämpas på i vederbörlig ordning ledigförklarade befattningar. Uppenbart är även, att — såsom motionärerna framhållit — verkningarna av de sålunda uppkomna ojämnheterna i löneklassplaceringen komma att bli gällande för avsevärd tid framåt.

Med hänsyn till angivna förhållanden anser sig lönenämnden böra tillstyrka, att riksdagen i anslutning till motionärernas förslag uttalar sig för ett upphävande av bestämmelserna angående löneklassplacering i cirkuläret 1942: 362 och av däremot svarande föreskrifter vid de affärsdrivande verken, ävensom av de beslut av motsvarande innebörd, som Kungl. Maj:t kan ha meddelat i särskilda fall.

I avgörandet av förevarande ärende ha deltagit undertecknad lönenämndens ordförande samt ledamöterna Eriksson, Gabrielsson, Magnusson, Ruist, Wahlmark och Wold.

Stockholm den 23 februari 1943.

ERIK STRIDSBERG.

/ Nils M. af Malmberg.

Bilaga B.

Till Riksdagens statsutskott.

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt allmänna lönenämnden att till riksdagens statsutskott avgiva yttrande över en av fröken Hesselgren m. fl. väckt motion (II: 161), angående rätt för kvinnlig statstjänare att för uppflyttning i löneklass få tillgodoräkna sig lagstadgad tjänstledighet för havandeskap och barnsbörd, får lönenämnden anföra följande.

Kvinnlig ordinarie eller extra ordinarie befattningshavare i statens tjänst äger vid tjänstledighet för havandeskap eller barnsbörd åtnjuta lön med A-avdrag under en tid av högst 120 dagar, dock ej för tid efter 90:e dagen från förlossningen; kvinnlig extra befattningshavare äger vid tjänstledighet för ifrågavarande ändamål åtnjuta lön med B-avdrag under motsvarande tid. Om en dylik tjänstledighet om 120 dagar förekommer ensam eller vid sidan av annan kortare ledighet under loppet av den treårsperiod, som erfordras för tjänstemans uppflyttning till högre löneklass, inverkar ledigheten i och för sig icke på rätten till löneklassuppflyttning i normal ordning, detta när ledigheten kan inrymmas inom den tid av ($\frac{1}{3} \times 3 \times 365 =$) 219 dagar, varunder tjänsteman under loppet av en treårsperiod äger åtnjuta tjänstledighet, utan att lönetursrätten påverkas. Om däremot två perioder av tjänstledighet för havandeskap eller barnsbörd om vardera 120 dagar, eller alltså tillhoppa 240 dagar, skulle förekomma inom en och samma treårsperiod, som är av betydelse i löneturshänseende, kommer antalet ledighetsdagar att överstiga den nyssnämnda summan av 219 dagar; en följd härav blir, att tidpunkten för nästa löneklassuppflyttning förskjutes ett kvartal — förutsatt att icke tillika annan ledighet förefunnits, som föranleder ytterligare förskjutning. Den remitterade motionens syfte är närmast att utsluta den sist angivna konsekvensen av tjänstledighet för havandeskap eller barnsbörd; härvid framställes det förslaget, att sådan tjänstledighet skulle få formligen räknas såsom tjänstetid för löneklassuppflyttning.

Lönenämnden vill erinra, att tid, varunder tjänsteman åtnjuter tjänstledighet, må räknas såsom tjänstetid för löneklassuppflyttning endast i vissa, i 7 § 3 mom. andra stycket a) civila avlöningsreglementet särskilt omförmälda fall. Hit höra fall av ledighet, som avsett eller föranletts av semester, ferier med oavkortad avlöning, offentligt uppdrag, militär tjänstgöring, vissa studier m. m., deltagande i utbildningskurs, olycksfall i tjänsten, sjukdom ådragen i tjänsten samt tjänstgöringsförbud på grund av smittofara. Gemensamt för dessa slag av ledighet är, att ledigheten antingen är förenad med rätt till oavkortad lön eller ock föranletts av åligganden av offentligrättslig karaktär. Med avseende å de bestämmelser, som reglera avlöningsförmånerna vid kvinnlig befattningshavares tjänstledighet för havandeskap eller barnsbörd, må erinras, att dessa varit föremål för övervägande i olika sammanhang. År 1936 bestämdes sålunda, att löneavdraget vid sådan tjänstledighet skulle minskas från dåvarande C-avdrag till A-avdrag, och år 1938 beslöts, att den tid, under vilken lön må åtnjutas vid dylik ledighet, skulle utsträckas från 3 till 4 månader.

Ehuru det enligt lönenämndens mening kan ifrågasättas, huruvida tillräckliga skäl föreligga att fristående från en allmän översyn av gällande avlöningsbestämmelser i övrigt vidtaga sådan ändring i dessa bestämmelser, som av motionärerna åsyftas, och den i motionen väckta frågan ej kan anses vara av någon större praktisk betydelse, vill lönenämnden likväl icke motsätta sig åtgärd i det med motionen avsedda syftet, därest en dylik skulle anses motiverad av befolkningspolitiska hänsyn.

I avgörandet av förevarande ärende ha deltagit undertecknad lönenämndens ordförande samt ledamöterna Broström, Englund, Linder, Magnusson, Ruist och Wahlmark. Stockholm den 8 mars 1943.

ERIK STRIDSBERG.

Nils M. af Malmborg.